

HUMAN RIGHTS WITH A HUMAN TOUCH
LIBER AMICORUM PAUL LEMMENS

HUMAN RIGHTS
WITH A HUMAN TOUCH

Liber Amicorum Paul Lemmens

Koen LEMMENS
Stephan PARMENTIER
Louise REYNTJENS
(eds.)

intersentia

Cambridge – Antwerp – Chicago

Intersentia Ltd
8 Wellington Mews | Wellington Street
Cambridge | CB1 1HW | United Kingdom
Tel.: +44 1223 736 170 | Fax: +44 1223 736 169
Email: mail@intersentia.co.uk
www.intersentia.com | www.intersentia.co.uk

Distribution for the UK and Ireland:

NBN International
Airport Business Centre, 10 Thornbury Road
Plymouth, PL6 7 PP
United Kingdom
Tel.: +44 1752 202 301 | Fax: +44 1752 202 331
Email: orders@nbninternational.com

Distribution for Europe and all other countries:

Intersentia Publishing nv
Groenstraat 31
2640 Mortsel
Belgium
Tel.: +32 3 680 15 50 | Fax: +32 3 658 71 21
Email: mail@intersentia.be

Distribution for the USA and Canada:

Independent Publishers Group
Order Department
814 North Franklin Street
Chicago, IL60610
USA
Tel.: +1 800 888 4741 (toll free) | Fax: +1312 337 5985
Email: orders@ipgbook.com

Human Rights with a Human Touch. Liber Amicorum Paul Lemmens
© Koen Lemmens, Stephan Parmentier and Louise Reyntjens (eds.)

The editors and contributors severally have asserted the right under the Copyright, Designs and Patents Act 1988, to be identified as author of this work.

No part of this book may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form, or by any means, without prior written permission from Intersentia, or as expressly permitted by law or under the terms agreed with the appropriate reprographic rights organisation. Enquiries concerning reproduction which may not be covered by the above should be addressed to Intersentia at the address above.

Cover artwork: © Benoît van Innis, *Olijvennet*.
Photograph of Paul Lemmens: © Jogchum Vrielink

ISBN 978-1-78068-874-9
ISBN 978-1-78068-873-2 (PDF)
D/2019/7849/90
NUR 828

British Library Cataloguing in Publication Data. A catalogue record for this book is available from the British Library.

PREFACE

Compiling a *liber amicorum* is always a difficult exercise. Not only because it is not easy to choose the authors from amongst the many friends of the one being celebrated, but also because it is often difficult to align the theme and style of the contributions offered. While one friend enjoys collecting amusing, but not always very relevant memories for the reader, the other exhausts himself/herself in an extensive legal-technical argument. While one contributes to a classical and sometimes segmented theme, the other writes a contribution on a niche topic from an already niche area.

This tribute avoids the classic pitfalls and contains contributions that are focused on human rights, in all their diversity, but with a strong emphasis on the European Convention on Human Rights. The aim of the book is to meet the highest academic standards, as Paul Lemmens has always embodied them. The well-renowned group of international authors already guarantees that quality.

But this volume is also, primarily a *Festschrift*, with each contribution having a clear link to Paul Lemmens. Many authors make this link explicit, while others do this more implicitly, by dealing with a theme that they know Paul takes to heart. It is obvious that the contributors express their great appreciation for Paul Lemmens.

The image of Paul as known and appreciated by his friends and colleagues emerges from the collected contributions: that of an excellent and knowledgeable lawyer, but especially that of a warm and committed person. Few people may know that Judge and Professor Lemmens is a big fan of the American rock star Bruce Springsteen. The title of this book is gratefully derived from one of his albums, *Human Touch*. Indeed, there is no better way to describe Paul's relationship with human rights than "Human Rights with a Human Touch".

The editors

CONTENTS

<i>Preface</i>	v
<i>Curriculum Vitae</i>	xi
<i>List of Publications</i>	xiii

Introduction. In Search of a Human Rights Lens for Modern Times

Stephan PARMENTIER, Koen LEMMENS and Louise REYNTJENS	1
---	---

PART I. THE PERSON OF PAUL LEMMENS: ‘A MAN FOR ALL SEASONS’

Judge Paul Lemmens’s Approach to Judging on the European Court of Human Rights

Douglass CASSEL	13
-----------------------	----

Of Principles and Values: An Explorative Reading of Separate Opinions of Judge Paul Lemmens

Wouter VANDENHOLE	41
-------------------------	----

A Man for All Seasons

Ludovic DE GRYSE	63
------------------------	----

Human Rights, Nationalist Populism and the Promise to Leave No-One Behind: The Story of Human Rights, Told to Paul Lemmens’s Grandchildren

Egbert MYJER and Peter KEMPEES	103
--------------------------------------	-----

PART II. HUMAN RIGHTS IN THE WORLD: FROM NATIONAL TO GLOBAL

La lutte contre le terrorisme dans la jurisprudence de la Cour Constitutionnelle de Belgique

Jean SPREUTELS and Sylviane VELU	129
--	-----

The Dialogue Between the European Court of Human Rights and Domestic Constitutional Courts: The Belgian Example

André ALEN and Willem VERRIJDT	155
--------------------------------------	-----

Les avis du Conseil d’État dans le raisonnement de la Cour européenne des droits de l’homme	
Sébastien VAN DROOGHENBROECK	203
Father Ryan, an Irish Asylum Seeker in Belgium (1988)	
Marc BOSSUYT	223
To Paul from Koen: The Right to a Name and the European Convention on Human Rights	
Koen LEMMENS	233
La surveillance de masse et la Convention européenne des droits de l’homme	
Síofra O’LEARY	253
Floors or Ceilings: European Supranational Courts and Their Authority in Human Rights Matters	
Eva BREMS and Jogchum VRIELINK	281
Child Abduction in the Case Law of the Court of Justice of the European Union and of the European Court of Human Rights	
Koen LENAERTS	313
The Right to Same Sex Marriage	
Manfred NOWAK	333
The Human Rights Advisory Panel’s Opinion in the <i>N.M. and Others v. UNMIK</i> Case: Example of an Integrated Human Rights Approach	
Marek NOWICKI, Christine CHINKIN and Françoise TULKENS	355
The UN Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration: Some Reflections	
Jan WOUTERS and Evelien WAUTERS	375
International Human Rights Law Values and the Fight against Terrorism: The <i>Abu Ghraib</i> Case and the European Vision of the U.S. War on Terror	
Joaquín GONZÁLEZ IBÁÑEZ	395
PART III. HUMAN RIGHTS IN THE COUNCIL OF EUROPE AND THE EUROPEAN CONVENTION ON HUMAN RIGHTS	
The Absence of Russian Parliamentarians in PACE: A Clarification	
Andrew DRZEMCZEWSKI	437

The Research Division of the European Court of Human Rights and its Relevance for the Court’s Case-law	
Mark E. VILLIGER	449
À propos des moyens alternatifs de règlement des requêtes au sein de la Cour européenne des droits de l’homme	
Françoise ELEN-PASSOS	467
Les « droits civils » de l’article 6: À la recherche de la formule magique	
Georges RAVARANI	485
La Cour européenne des droits de l’homme et le déni de justice	
Dean SPIELMANN	505
‘Arbitrary or Manifestly Unreasonable’. The Arbitrariness Exception to the Fourth Instance Doctrine under Article 6 of the European Convention on Human Rights	
Robert SPANO	523
Wrestling with the ‘Hidden Agenda’: Toward a Coherent Methodology for Article 18 Cases	
Egidijus KŪRIS	539
Uniformity and the European Court of Human Rights	
Janneke GERARDS	575
La Cour européenne des droits de l’homme : Regards critiques étatiques	
Isabelle NIEDLISPACHER	593
The Implementation of the CRPD in the ECHR: Challenges and Opportunities	
Jenny E. GOLDSCHMIDT	611
The European Court of Human Rights and International Investment Arbitration: Existence of a Judicial Dialogue?	
Charline DAELMAN	633
PART IV. HUMAN RIGHTS AND SOCIETAL TRANSFORMATIONS	
Terrorism and Human Rights	
Jos SILVIS	655

Embed Privacy by Legality and a Strong Human Rights Commission Nathalie VAN LEUVEN	677
Claiming the Convention’s ‘Duties and Responsibilities’ in the Face of Illiberalism Michaël MERRIGAN	693
Debating Ritual Slaughter in Belgium: A Multilevel Fundamental Rights Perspective Gerhard VAN DER SCHYFF and Stefan SOTTIAUX	715
Living a Life in Human Dignity: A Concrete, Not an Abstract Legal Question Frédéric VANNESTE	735
Religious Diversity in Europe: A Shared Responsibility of Courts, Parliament and Society Marie-Claire FOBLETS and Jan VELAERS	755
Epilogue Anne DEWAELE	775
<i>Pre-registration List</i>	785

CURRICULUM VITAE

Paul LEMMENS

° 29 June 1954

Married (Anne Dewaele), three children (Martine & Marcelo, Eric, Vincent),
two grandchildren (Lisandro, Malena)

Address

Leuven Centre for Public Law
Tiensestraat 41
3000 Leuven
Tel. +32 16-32.51.17
E-mail: paul.lemmens@kuleuven.be

Education

Licentiate (now master) in law (University of Antwerp, 1971–74; KU Leuven,
1974–76)

Master of laws (Northwestern University, Chicago, 1978)

Doctor in law (KU Leuven, 1987)

Main professional occupations

- 1976–84: member of the Brussels Bar; part-time assistant KU Leuven (public law, later civil procedure).
- 1984–87: *auditeur* in the Raad van State [Council of State]; part-time assistant KU Leuven (civil procedure).
- 1987–94: full-time professor KU Leuven (civil procedure and human rights); member of the Brussels Bar.
- 1994–2012: judge in the Council of State (alternating advisory section and contentious section); part-time professor KU Leuven (civil procedure, until 1995); administrative procedure (1995–97), constitutional law (1997–2007), human rights (entire period)).
- since 2012: judge in the European Court of Human Rights (Strasbourg); part-time professor KU Leuven (human rights).

Promoter of nine defended PhD theses and one ongoing PhD project;
co-promoter of six defended PhD theses.

Other academic activities

- President, Interuniversitair Centrum Mensenrechten [(Flemish) Inter-University Centre for Human Rights], 1992–2003.
- Member, Commissie Rechtswetenschap [Commission for Legal Science], Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek [(Flemish) Research Foundation], 1996–2005.
- Member of the Council of Directors and lecturer, European Master Programme in Human Rights and Democratisation (Venice), 1997–2012. Since then: occasionally lecturer in the programme.
- Visiting professor, Northwestern University School of Law, Chicago, 1999.
- Expert for Belgium in FRALEX (Group of Legal Experts), EU Fundamental Rights Agency, 2007–10.
- “Chargé d’enseignement vacataire”, Université de Strasbourg, since 2013.

Other activities and functions

- Member, Raadgevende Commissie [Consultative Commission], later Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer [Commission for the Protection of Private Life], 1987–97.
- Member, Wervingscollege voor de magistraten [Recruitment College for Members of the Judiciary], 1992–94.
- Member, Board of Administrators of the Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding [Centre for Equal Opportunities and Opposition to Racism], 1993–94.
- Member, Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind [National Commission for the Rights of the Child], 2007–12.
- Member, “Human Rights Advisory Panel”, United Nations Mission in Kosovo, 2007–12.

LIST OF PUBLICATIONS

1. BOOKS

a. Author or co-author

- & Walter VAN NOTEN: *Openbaarheid van bestuur in België*, Preadvies, Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België en Nederland, Zwolle, 1981.
- & Stefaan RAES: *Arresten en documenten gerechtelijk recht*, Leuven, 1988, 1ste uitg., 435 pp.; 1992, 2nd ed., 344 pp.
- *Geschillen over burgerlijke rechten en verplichtingen. Over het toepassingsgebied van de artikelen 6, lid 1, van het Europees Verdrag over de rechten van de mens en 14, lid 1, van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten*, Publikaties Interuniversitair Centrum voor Staatsrecht – Proefschriften en verhandelingen, XIII, Antwerpen, 1989, XX + 316 pp.
- & David D’HOOGHE: *Het recht van verdediging in tuchtzaken*, Antwerpen, 1989, VI + 56 pp.
- *Herziening van het Gerechtelijk Wetboek, Wet en parlementaire voorbereiding*, Gent, 1993, IX + 149 pp.
- *Vrijheid van meningsuiting. Een grondrecht ingebed in plichten en verantwoordelijkheden*, Preadvies, Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België en Nederland, Deventer, 2005, IV + 103 pp.

b. Editor

- *Gelijkheid en non-discriminatie. Egalité et non-discrimination*, Antwerpen, 1991 (& A. ALEN, editor).
- *De opleiding en de werving van magistraten*, *Publ. Inst. Ger. R.*, vol. 3, Gent 1993 (editor).
- *Vertrouwen in het gerecht. Confiance dans la justice*, Interuniversitair Centrum Gerechtelijk Recht, Antwerpen, 1995 (& M. STORME, editor).
- *Themischahier, Staatsrecht*, nr. 18, Brugge, 2003 (& A. ALEN, editor).
- *De betekenis van de mensenrechten voor het personen- en familierecht*, Antwerpen, 2003 (& P. SENAEVE, editor).

- *Protocol No. 14 and the Reform of the European Court of Human Rights*, Antwerpen, 2005 (& W. VANDENHOLE, editor).
- *Uitdagingen door en voor het EVRM*, Mechelen, 2005 (editor).
- *Out of the Ashes. Reparation for Victims of Gross and Systematic Human Rights Violations*, Antwerpen, 2005 (& K. DE FEYTER, S. PARMENTIER and M. BOSSUYT, editors).
- *Themiscahier, Staatsrecht*, nr. 36, Brugge, 2006 (& A. ALEN, editor).
- *The Framework Convention for the Protection of National Minorities: a Useful Pan-European Instrument?*, Antwerpen, 2008 (& A. VERSTICHELE, A. ALEN and B. DE WITTE, editors).
- *Themiscahier, Staatsrecht*, nr. 54, Brugge, 2009 (& A. ALEN, editor).

2. ARTICLES

a. Articles in journals and contributions in edited collections

- “De raadplegingen van de Koning bij het begin van een regeringscrisis”, *Jura Falconis*, 1976–77, 407–426.
- & Anne DEWAELE: “De grondrechten in de Europese Gemeenschappen, en de gemeenschappelijke verklaring van het Europese Parlement, de Raad en de Commissie van 5 april 1977”, *Jura Falconis*, 1977–78, 307–318.
- & Anne DEWAELE: “Rechtsstudies in de Verenigde Staten”, *Interuniversitair Studententijdschrift*, 1979, 238–242.
- “Het geheim karakter van tuchtprocedures”, *Rechtskundig Weekblad*, 1979–80, 1665–1682.
- “Gemeenschapsrecht en Duitse grondrechten, vijf jaar na het “Solange-Beschluss””, *Sociaal-Economische Wetgeving*, 1980, 619–628.
- “Het recht op behandeling van een “burgerlijke” zaak binnen een redelijke termijn”, in *Tien jaar gerechtelijk wetboek*, *Interuniversitair Studententijdschrift*, vol. 1, Antwerpen, 1981, 150–151.
- “De voorlopige hechtenis van militairen”, *Rechtskundig Weekblad*, 1982–83, 1107–1116.
- “De vakbondspremie in de overheidssector”, *Tijdschrift voor Bestuurswetenschappen en Publiekrecht*, 1983, 3–10.
- “The Independence of the Judiciary in Belgium”, in *Effectiveness of Judicial Protection and the Constitutional Order, Belgian Reports at the IInd International Congress of Procedural Law* (M. STORME, ed.), *Bibliotheek van gerechtelijk recht*, XI, Deventer, 1983, 49–82.
- “Het optreden van verenigingen in rechte ter verdediging van collectieve belangen”, *Rechtskundig Weekblad*, 1983–84, 2001–2026.
- “De uitvoeringsimmunitie van publiekrechtelijke rechtspersonen in strijd met de rechten van de mens?”, *Tijdschrift voor Bestuurswetenschappen en Publiekrecht*, 1984, 163–168.

- “Het recht op een eenvoudig en snel proces”, in *De vereenvoudiging en versnelling van het burgerlijk proces* (H. GEINGER, ed.), Antwerpen, 1984, 1–13.
- “Mensenrechten in de Kerk: kanttekeningen door een burgerlijk jurist”, in *Het nieuwe kerkelijk recht. Analyse van de Codex iuris canonici 1983* (R. TORFS, ed.), Leuven, 1985, 167–172.
- “Het strafproces en het Europees Verdrag over de rechten van de mens”, in *Strafrecht voor rechtspractici* (L. DUPONT and F. HUTSEBAUT, eds.), *Publ. Inst. Strafrecht*, nr. 1, Leuven, 1985, 163–197.
- “Het beroep op de rechter in sportzaken”, in *Sport en recht* (A. DE BECKER, ed.), Antwerpen, 1986, 83–119.
- “Verbod voor een magistraat om, na regeling van de zaak in kort geding, ten gronde te beslissen?”, in *Expertise, Interuniversitair Studententijdschrift*, vol. 8, Antwerpen, 1987, 149–153.
- “De Raad van State en de internationale verdragen over de rechten van de mens”, *Tijdschrift voor Bestuurswetenschappen en Publiekrecht*, 1987, 367–386.
- “De rechtspleging voor de Europese Commissie en het Europees Hof voor de Rechten van de Mens”, in *Actuele problemen van strafrecht, XIVde Postuniversitaire Cyclus Willy Delva, 1987–1988* (A. DE NAUW, J. D’HAENENS and M. STORME, eds.), *Interuniversitaire Reeks Criminologie en Strafwetenschappen*, dl. 15, Antwerpen, 1988, 313–383.
- “De invloed van het Europees Verdrag over de rechten van de mens op bepaalde aspecten van de strafprocedure in België”, *Rechtskundig Weekblad*, 1988–89, 793–808; err., 1072.
- “Uitputting interne rechtsmiddelen en rechtsbescherming”, *Nederlands Juristenblad*, 1989, 267–268.
- “Het recht op eerbiediging van het privé-leven”, in *Privacy in de administratiefrechtelijke praktijk* (LIGA VOOR MENSENRECHTEN, ed.), Gent, 1989, 9–27.
- “Le contentieux administratif: fondements et développements”, in *Le citoyen face à l’administration. Commissions et juridictions administratives: quels droits de défense?*, Liège, 1990, 19–62.
- “Van blaam tot consilium abeundi. Het disciplinair statuut van de student”, *Jura Falconis*, 1989–90, 575–591.
- “Over de eentaligheid van akten van rechtspleging. Pleidooi voor een functionele interpretatie van de Taalwet Gerechtszaken”, in “*Houd voet bij stuk*”, *Xenia iuris historiae G. van Dievoet oblata*, Leuven, 1990, 511–521.
- & Liesbeth VAN SCHOU BROECK, “Kiesrecht van vreemdelingen als een fundamenteel recht”, *Rechtskundig Weekblad*, 1990–91, 1145–1158; err., 1418.
- “Het verbod van onderwerping van een persoon aan een lichamelijk of geestesonderzoek”, *Liber amicorum Prof. em. E. Krings*, Brussels, 1991, 659–669.

- “Un point de vue d’avocat”, in *Le recours des particuliers devant le juge constitutionnel* (F. DELPÉRÉE, ed.), Paris-Brussels, 1991, 57–62.
- *Commentaar Gerechtelijk Recht*, losbladig, art. 705 Ger.W., Antwerpen, (1991) (dagvaarding van de Belgische Staat).
- “Gelijkheid en non-discriminatie in het internationale recht: synthese”, in *Gelijkheid en non-discriminatie – Egalité et non-discrimination* (A. ALEN and P. LEMMENS, eds.), Antwerpen, 1991, 85–91.
- “De kerkelijke overheid in de greep van de wereldlijke rechter?”, in *Rechtsbescherming in de kerk* (H. WARNINK, ed.), Leuven, 1991, 69–86.
- & Joost VERLINDEN, “Toegang tot de rechter in milieuzaken”, in *Rechtspraktijk en milieubescherming. Eerste Antwerps Juristencongres* (CENTRUM VOOR BEROEPSVERVOLMAKING IN DE RECHTEN, ed.), Antwerpen, 1991, 223–264.
- & Ann-Sofie MAERTENS, “Toestaan van betalingsfaciliteiten inzake consumentenkrediet”, *Jura Falconis*, 1991–92, 4–109 to 4–136.
- “Independence and responsibility of members of the bar”, in *Rôle et organisation de magistrats et avocats dans les sociétés contemporaines. IXème Congrès mondial de droit judiciaire* (M. STORME, ed.), Antwerpen, 1992, 127–144; translation (Czech): “Nezávislost a odpovědnost advokátu v Belgii”, *Bulletin Advokacie*, 1995, vol. 8, pp. 92–102.
- “Rechterlijke organisatie”, in *Het vernieuwd gerechtelijk recht. Eerste commentaar bij de Wet van 3 augustus 1992 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek* (INTERUNIVERSITAIR CENTRUM VOOR GERECHTELIJK RECHT, ed.), Antwerpen, 1992, 49–70; translation: “L’organisation judiciaire”, in *Le droit judiciaire rénové. Premier commentaire de la loi du 3 août 1992 modifiant le Code judiciaire* (CENTRE INTERUNIVERSITAIRE DE DROIT JUDICIAIRE, ed.), Brussels, 1992, 47–67.
- “Effects of the ECHR on certain areas of civil law”, *All-European Human Rights Yearbook*, 1992, 213–233; translation: “Les effets de la CEDH dans certains domaines du droit civil”, *Revue universelle des droits de l’homme*, 1992, 447–455.
- “Informatique et protection de la vie privée: la loi du 8 décembre 1992”, in Y. POULLET *et al.*, *Droit de l’informatique: enjeux-nouvelles responsabilités*, Brussels, 1993, 407–444.
- “Synthese”, in *De opleiding en de werving van magistraten* (P. LEMMENS, ed.), *Publ. Inst. Ger. R.*, vol. 3, Gent, 1993, 91–97.
- “De verwerking van persoonsgegevens door politiediensten en de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer”, *Liber Amicorum Jules D’Haenens*, Gent, 1993, 205–218.
- “What can legal policy expect from the sociology of law?”, *Sociology of law, social problems and legal policy in Europe* (J. VAN HOUTTE and F. VAN LOON, eds.), Leuven, 1993, 95–99.

- & Liesbeth VAN SCHOUBROECK, “De verslagen van de Belgische regering voor het Comité voor de rechten van de mens”, *De betekenis van het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten voor de interne rechtsorde* (INTERUNIVERSITAIR CENTRUM MENSENRECHTEN, ed.), Antwerpen, 1993, 23–37.
- “De opleiding en werving van magistraten: de nieuwe procedure definitief van start”, *Vlaams Jurist Vandaag*, 1993, no. 4, pp. 25–27.
- & Jean-Marie POUPART (+) and Ann-Sofie MAERTENS, *Commentaar gerechtelijk recht*, losbladig, artt. 1050–1072bis Ger.W., Antwerpen, 1994 (hoger beroep.)
- “De procedure zoals in kort geding betreffende de bescherming van de persoonlijke levenssfeer”, in *Le développement des procédures “comme en référé”. De ontwikkeling van de procedures “zoals in kort geding”* (J. VAN COMPERNOLLE and M. STORME, eds.), Antwerpen, 1994, 175–183.
- “Het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer, in het algemeen en ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens in het bijzonder”, *Om deze redenen. Liber Amicorum Armand Vandeplas*, Gent, 1994, 313–326.
- “Mensenrechten en Europese veiligheid: een selectief overzicht van het optreden van CSCE”, *Jaarboek Mensenrechten*, 1993, 438–445.
- “Toezichtsmechanismen ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer”, in COMMISSIE VOOR DE BESCHERMING VAN DE PERSOONLIJKE LEVENSSFEER, *Welke commissie voor welke persoonlijke levenssfeer? Quelle Commission pour quelle Vie Privée?*, s.l., s.d. (1994), 101–126; also in *Persoonsgegevens en privacybescherming* (J. DUMORTIER and F. ROBBEN, eds.), Brugge, 1995, 177–213.
- “Mijmeringen bij een emeritaat”, *Vlaams Jurist Vandaag*, 1995, no. 6, pp. 2–3.
- “Artikel 6 E.V.R.M., in het licht van de algemene rechtsbeginselen die het huldigt en van de doelstellingen die eraan ten grondslag liggen”, *De norm achter de regel. Hommage aan Marcel Storme*, Antwerpen, 1995, 161–180.
- “Het tuchtrecht van de gerechtsdeurwaarders – Le droit disciplinaire des huissiers de justice”, *De Gerechtsdeurwaarder – L’Huissier de Justice*, 1996, 57–89.
- “Quelques réflexions au sujet des garanties procédurales en matière pénale”, *La justice pénale et l’Europe. Travaux des XVes journées d’études juridiques Jean Dabin* (F. TULKENS and H.D. BOSLY, dir.), Brussels, 1996, 201–208.
- “Onderzoek naar mensenrechten: synthese van de resultaten en conclusies”, *NJCM Bulletin*, 1997, 65–69.
- “Opdrachten aan de Koning voor de omzetting van internationale handelingen in de interne wetgeving”, *Liber Amicorum Prof. Dr. G. Baeteman*, Deurne, 1997, 565–584.

- “The Gaygusuz decision situated in the case law of the European Court of Human Rights”, *Social security, non-discrimination and property* (S. VAN DEN BOGAERT, red.), Antwerpen, 1997, 25–33.
- “De ethische dimensie van de rechten van de mens”, *Heeft de traditie van de mensenrechten toekomst?* (J. DE TAVERNIER and D. POLLEFEY, eds.), Leuven, 1998, 201–204.
- “New religious movements and the law in Belgium”, *New religious movements and the law in the European Union* (EUROPEAN CONSORTIUM FOR CHURCH-STATE RESEARCH, ed.), Milano, 1999, 87–104.
- “De programmawet van 12 augustus 2000 en de rol van de Senaat in het wetgevingsproces”, *Tijdschrift voor Wetgeving*, 2000, I, 191–194.
- “The Relation between the Charter of Fundamental Rights of the European Union and the European Convention on Human Rights – Substantive Aspects”, *Maastricht Journal of European and Comparative Law*, 2001, 49–67.
- & Wouter VANDENHOLE, “De heropening van de strafprocedure na een veroordelend arrest van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens”, *Tijdschrift voor Strafrecht*, 2001, 49–74.
- “Honderd jaar mensenrechten”: enkele ontwikkelingen op het internationale niveau”, *Nieuwsbrief Liga Mensenrechten*, juni 2001, pp. 2–6.
- “Rechten van de mens in een klimaat van terrorisme”, *Schokgolven* (B. PATTYN and J. WOUTERS, eds.), Leuven, 2002, 137–146 and 194.
- “De amicus curiae en het Europees Verdrag over de rechten van de mens”, *Amice curiae, quo vadis? Het openbaar ministerie in privaatrechtelijke, administratieve en sociale zaken* (P. VAN ORSHOVEN and M. STORME, eds.), Antwerpen, 2002, 19–38.
- “Afsluitende beschouwingen”, *Strafrechtelijke vervolging van ernstige schendingen van mensenrechten* (S. GUTWIRTH, S. SMIS et al., eds.), Antwerpen, 2002, 181–188.
- “De waarborgen van een eerlijk proces in een cassatieprocedure”, *Liber Amicorum Lucien Simont*, Brussels, 2002, 149–165.
- “S.O.S. voor het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (en voor het individueel klachtrecht?)”, *Themiscahier, Staatsrecht*, no. 18 (A. ALEN and P. LEMMENS, eds.), Brugge, 2003, 79–98.
- “De betekenis voor het personen- en familierecht van de VN-verdragen inzake de burgerlijke en politieke rechten, inzake de economische, sociale en culturele rechten, en inzake de rechten van de vrouw”, *De betekenis van de mensenrechten voor het personen- en familierecht* (P. SENA EVE and P. LEMMENS, eds.), Antwerpen, 2003, 171–201.
- “Respecting human rights in the fight against terrorism”, in *Legal instruments in the fight against international terrorism. A transatlantic dialogue* (C. FIJNAUT, J. WOUTERS and F. NAERT, eds.), Leiden, 2004, 223–249.
- & Pietro SARDARO, “Restitution”, in *Encyclopaedia of Genocide and Crimes Against Humanity* (D. SHELTON, ed.), Detroit, 2004, 910–913.

- “(The) right to life and prohibition of torture as basic values in democratic societies in Europe”, in *Vukovar '91. International echoes and significance* (J. JURČEVIĆ, D. ŽIVIĆ and B. ESIH, eds.), Zagreb, 2004, 33–44 (https://www.pilar.hr/wp-content/images/stories/dokumenti/zbornici/24_en/z_24_en_033.pdf) (access 30.8.19); translation: “Pravo na život i zabrana mučenja kao osnovne vrijednosti demokratskih društava u Europi”, in *Vukovar '91: Međunarodni odjeci i značaj* (J. JURČEVIĆ, D. ŽIVIĆ and B. ESIH, eds.), Zagreb, 2004, 31–41 (https://www.pilar.hr/wp-content/images/stories/dokumenti/zbornici/24_hr/z_24_hr_031.pdf) (access 30.8.19).
- “Single-judge Formations, Committees, Chambers and Grand Chamber”, in *Protocol No. 14 and the Reform of the European Court of Human Rights* (P. LEMMENS and W. VANDENHOLE, eds.), Antwerpen, 2005, 31–43.
- “Het 14de Protocol bij het E.V.R.M.: het Europees Hof tegen zijn ondergang behoed?”, in *Uitdagingen door en voor het EVRM* (P. LEMMENS, ed.), Mechelen, 2005, 103–143.
- “Death penalty, life sentence and long-term sentences: inhuman punishments?”, in *Strafrecht als roeping. Liber amicorum Lieven Dupont*, Leuven, 2005, 467–486.
- “Enkele aspecten van de “doctrine” van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens”, *Themischahier, Staatsrecht*, nr. 36 (A. ALEN and P. LEMMENS, eds.), Brugge, 2006, 71–100.
- “Het 7e Protocol bij het Europees Verdrag over de rechten van de mens: een “discreet” verdrag?”, *Vigilantibus Ius Scriptum. Feestbundel voor Hugo Vandenberghe*, Brugge, 2007, 167–184.
- “Contrôle préventif de constitutionnalité par la Cour constitutionnelle de la République Démocratique du Congo”, *Premiers scrutins et contrôle de constitutionnalité en RDC: la mise en œuvre d’une constitution “régionaliste”, Fédéralisme Régionalisme*, vol. 7, 2007, no. 1. (<http://popups.ulg.ac.be/federalisme/document.php?id=558>) (access 30.8.19)
- “Recente ontwikkelingen in verband met het EVRM en andere mensenrechtenverdragen”, *Recht in beweging. 15de VRG-Alumnidag* (2008), Antwerpen, 2008, 491–518.
- “De rechten van het kind als grondrechten in de Belgische rechtsorde”, *Kinderrechten in België* (W. VANDENHOLE, ed.), Antwerpen, 2008, 37–58.
- “Guidance by supreme courts to lower courts on the requirements of the European Convention on Human Rights”, *The role of Supreme Courts in the domestic implementation of the European Convention on Human Rights. Proceedings of the Regional Conference, Belgrade, 20–21 September 2007*, Council of Europe, 2008, 36–51 (<https://rm.coe.int/0900001680695a94>) (access 30.8.19); translation: “Guider les juridictions inférieures sur les exigences de la Convention européenne des droits de l’homme”, *Le rôle des Cours suprêmes dans la mise en œuvre de la Convention européenne des droits de l’homme au niveau*

- interne. Actes de la Conférence régionale, Belgrade, 20–21 septembre 2007*, Conseil de l'Europe, 2008, 39–54 (<https://rm.coe.int/09000016806f14cb>) (access 30.8.19).
- & Ludovic HENNEBEL, Arnaud van WAEYENBERGE and Evelien VANDEVEN, “Belgium: a reference instrument, but without binding force”, *60 years of the Universal Declaration of Human Rights in Europe* (V. JAICHAND and M. SUKSI, eds.), Antwerpen, 2009, 7–18.
  - “Bescherming tegen discriminatie”, *Staatsrecht, Themiscahier*, no. 54 (A. ALEN and P. LEMMENS, eds.), Brugge, 2009, 79–102.
  - “Een eerlijk proces, ook in kort geding”, *Voorafname op vriendschap. Vrienden schrijven voor Dirk Lindemans bij zijn 60^e verjaardag*, Brugge, 2010, 245–262.
  - “De motivering van rechterlijke beslissingen als element van het eerlijk proces”, *Liber amicorum Ludovic De Gryse*, Gent, 2010, 575–584.
  - & Nathalie VAN LEUVEN, “Do legal persons enjoy a right to respect for their private life, their home and their correspondence?”, *Over grenzen. Liber amicorum Herman Cousy*, Antwerpen, 2011, 983–1001.
  - “Enkele beschouwingen bij de zogenaamde “volle rechtsmacht” van de rechter bij de toetsing van administratieve sancties”, *Liber amicorum Marc Boes*, Brugge, 2011, 393–410.
  - & Koen LEMMENS, “De herziening of heropening van de strafprocedure: een passend middel tot herstel van een schending van fundamentele rechten?”, *Het strafrecht bedreven. Liber Amicorum Alain De Nauw*, Brugge, 2011, 571–590.
  - & Nathalie VAN LEUVEN, “Les destinataires des droits constitutionnels”, *Les droits constitutionnels en Belgique* (M. VERDUSSEN and N. BONBLED, dir.), Brussels, 2011, vol. 1, 111–146.
  - & Guan SCHAIKO, “Democracy in Europe, from a human rights perspective”, *Liber Amicorum René Foqué*, Brussels, 2012, 391–407.
  - “The right to a fair trial and its multiple manifestations. Article 6(1) ECHR”, *Shaping Rights in the ECHR. The Role of the European Court of Human Rights in Determining the Scope of Human Rights* (E. BREMS and J. GERARDS, eds.), Cambridge, 2013, 294–314.
  - “Conclusions”, *Les droits de l'homme. Une réalité quotidienne*, (D.FRIES, coord.), Limal, 2014, 223–232.
  - & Guan SCHAIKO and Koen LEMMENS, “Belgium”, in *Implementation of the European Convention on Human Rights and of the judgments of the ECtHR in national case law* (J. GERARDS and J. FLEUREN, eds.), Cambridge, 2014, 95–143.
  - “The contribution of the European Court of Human Rights to the rule of law”, *The Contribution of International and Supranational Courts to the Rule of Law* (G. DE BAERE and J. WOUTERS, eds.), Cheltenham, 2015, 225–241.
  - “Reply to the statement by Mr Jean Marc Sauvé”, *Subsidiarity: a two-sided coin? Dialogue between judges*, Strasbourg, 2015, 33–41 (https://www.echr.coe.int/Documents/Dialogue_2015_ENG.pdf) (access 30.8.19); “Réponse

- à l'exposé de Monsieur Jean Marc Sauvé”, *Subsidiarité: une médaille à deux faces? Dialogue entre juges*, Strasbourg, 2015, 33–41 (https://www.echr.coe.int/Documents/Dialogue_2015_FRA.pdf) (access 30.8.19).
- “Visie van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens op het Grondwettelijk Hof”, *Grondwettelijk Hof 1985–2015 – Cour constitutionnelle 1985–2015* (A. ALEN, J. SPREUTELS, L. LAVRYSEN, P. NIHOUL, E. PEREMANS, B. RENAULD, J. THEUNIS and W. VERRIJDT, eds.), Brugge, 2016, 155–162.
  - “Het recht op een eerlijk proces volgens artikel 6 van het Europees Verdrag over de rechten van de mens”, *Efficiënt procederen voor een goede rechtsbedeling. XLIIste postuniversitaire cyclus Willy Delva, 2014–2015*, (P. TAELEMAN, ed.), Mechelen, 2016, 753–800.
  - “Conclusions”, *Human Rights as a Basis for Reevaluating and Reconstructing the Law* (A. HOC, S. WATTIER and G. WILLEMS, eds.), Brussels, 2016, 535–545.
  - “De deskundige, het bestuur, de rechter en het recht van de partijen op een eerlijk proces”, *Nederlands Juristenblad*, 2017, 574–580.
  - & Ine DECONINCK, “International child abduction and the assessment of the best interests of the child, in the light of the Hague Convention and the European Convention on Human Rights”, *Liber amicorum Patrick Senaeve*, Mechelen, 2017, 639–662.
  - “Zien, denken en oplossen”, *Brieven aan jonge juristen* (S. DE REY and B. TILLEMANN, eds.), Veurne, 2018, 142–146.
  - “Money Laundering and Confiscation of the Proceeds from Crime from the Point of View of the European Convention on Human Rights”, *Libertés, (l) égalité, humanité. Mélanges offerts à Jean Spreutels*, Brussels, 2018, 925–942.
  - & Marie COURTOY, “Le Code judiciaire et la Convention européenne des droits de l’homme: interactions autour des principes d’un procès équitable et des droits de la défense”, *Le Code judiciaire a 50 ans. Et après?– 50 jaar Gerechtelijk Wetboek. Wat nu?*, Brussels, 2018, 61–76.
  - “The European Convention on Human Rights as an Instrument of European Public Order, Based on Common Values”, *Les droits humains comparés. À la recherche de l’universalité des droits humains*, Paris, 2019, 11–28.
  - “‘Disputes over rights’ within the meaning of Article 6 §1 of the European Convention on Human Rights, in the context of administrative litigation: back to the future?”, *Liber Amicorum Guido Raimondi*, Tilburg, 2019, 429–447.

b. Case notes

- “De veiligheidsgordel en het recht op eerbiediging van het privé-leven”, noot onder Cass. 11 april 1979, *Rechtskundig Weekblad*, 1979–80, 837–846.
- “Verplicht medisch onderzoek, beperking van vrije keuze van arts en eerbiediging van het privé-leven”, noot onder Cass. 23 juni 1980, *Rechtskundig Weekblad*, 1980–81, 448–451.

- “Le contrôle de la “légalité” d’une privation de liberté, au sens de l’article 5, §4 de la Convention européenne des droits de l’homme”, noot onder Cass. 14 februari 1980, *Journal des Tribunaux*, 1980, 596–597.
- “De vordering tot bindendverklaring van een reeds gewezen vonnis”, noot onder Kort ged. Kh. Brussel, 12 maart 1981, *Rechtskundig Weekblad*, 1981–82, 2624–2626.
- “De actiemogelijkheden van degene die beweert door een misdrijf benadeeld te zijn”, noot onder Cass. 7 september 1982, *Rechtskundig Weekblad*, 1982–83, 935–938.
- “De ondertekening van het afschrift van een exploit door de gerechtsdeurwaarder”, noot onder Cass. 14 juni 1982, *Rechtskundig Weekblad*, 1982–83, 991–994.
- “De aanstelling van een sekwester in kort geding”, noot onder Kort ged. Kh. Brussel, 8 december 1981, *Rechtskundig Weekblad*, 1982–83, 1146–1149.
- “Homosexualiteit, privé-leven en discriminatieverbod”, noot onder Cass. 7 december 1982, *Rechtskundig Weekblad*, 1982–83, 1912–1913.
- “Tuberculosepreventie en het recht op eerbiediging van het privé-leven”, noot onder Cass. 8 september 1982, *Vlaams Tijdschrift voor Gezondheidsrecht*, 1983, 144–145.
- “De ambtshalve aanvulling van rechtsgronden en de eerbiediging van de rechten van de verdediging”, noot onder Cass. 22 oktober 1982, *Rechtskundig Weekblad*, 1982–83, 2188–2191.
- “Artikel 751 van het Gerechtelijk Wetboek en de motiveringsverplichting”, noot onder Cass. 21 mei 1981, *Rechtskundig Weekblad*, 1982–83, 2245–2250.
- Noot onder R.v.St., 4 maart 1982, Canoot, nr. 22.094, *Rechtskundig Weekblad*, 1982–83, 2625 (voordelen aan gesyndikeerden).
- “Het einde van de betwisting rond de openbaarheid van tuchtzaken”, noot onder Cass. 14 april 1983, *Rechtskundig Weekblad*, 1983–84, 86–87.
- Noot onder Gent, 8 september 1983, *Rechtskundig Weekblad*, 1983–84, 1986 (onpartijdigheid van de rechter).
- “De voorlopige regeling van de toestand der partijen door de rechter ten gronde, na een behandeling ter inleidende zitting”, noot onder Rb. Antwerpen, 24 mei 1984, *Rechtskundig Weekblad*, 1984–85, 2011–2016.
- “De redelijke termijn in strafzaken”, noot onder Antwerpen, 19 december 1984, *Rechtskundig Weekblad*, 1985–86, 325.
- “Contestations sur des droits et obligations de caractère civil”, noot onder Comité Rechten v.d. Mens, 8 april 1986, Y.L./Canada, *Administration Publique (Trimestriel)*, 1987, 93.
- “De bijstand van een advocaat in een procedure voor een bestuurlijk orgaan”, noot onder Kort ged. Rb. Kortrijk, 18 juni 1987, *Rechtskundig Weekblad*, 1987–88, 406–407.

- “De bewijslast inzake prijsvergelijkingen en het vermoeden van onschuld”, noot onder Voorz. Kh. Brussel, 31 augustus 1989, *Jaarboek Handelspraktijken*, 1989, 32–37.
- “De eerbiediging van de godsdienstige en filosofische overtuigingen van de ouders van schoolgaande kinderen”, noot onder R.v.St., 10 juli 1990, V., nr. 35.442, *Rechtskundig Weekblad*, 1990–91, 571.
- “Over de toepassing van beginselen van behoorlijk tuchtrecht”, noot onder Kort ged. Rb. Antwerpen, 12 april 1990, *Tijdschrift voor Onderwijsrecht en Onderwijsbeleid*, 1990–91, 47.
- “Het onderzoek van de ogenschijnlijke rechten van de partijen door de rechter in kort geding en het toezicht door het Hof van Cassatie”, noot onder Cass. 22 februari 1991, *Tijdschrift voor Belgisch Handelsrecht*, 1991, 675–684.
- “De moeizame tenuitvoerlegging van het arrest Marckx in de Belgische rechtsorde”, noot onder E.H.R.M., 29 november 1991, Vermeire t. België, *NJCM Bulletin*, 1992, 677–683.
- “De niet-verschijning van de verweerder inzake schriftonderzoek”, noot onder Brussel, 9 december 1991, *Proces & Bewijs*, 1993, 46–47.
- “Loyauteit en oprechtheid in tuchtzaken”, noot onder Cass., 18 februari 1994, *Jaarboek Mensenrechten 1994*, Antwerpen, 1995, 319.
- “Toetsing van de wettigheid van een vrijheidsberoving met het oog op uitlevering”, noot onder Cass., 1 juni 1994, *Jaarboek Mensenrechten 1994*, Antwerpen, 1995, 327–328.
- “De redelijke termijn en de verplichting tot het stellen van een prejudiciële vraag”, noot onder Cass., 23 november 1994, *Jaarboek Mensenrechten 1994*, Antwerpen, 1995, 335–336.
- “Ontvankelijkheid van de voorziening in cassatie door een veroordeelde wiens onmiddellijke aanhouding is bevolen”, noot onder Cass., 11 april 1995, *Jaarboek Mensenrechten 1995–1996*, Antwerpen, 1997, 412–415.
- Noot onder Gent, 20 maart 1996, *Rechtskundig Weekblad*, 1996–97, 1260–1261 (verplichte medische behandeling).
- Noot onder E.H.R.M., 16 september 1996, Gaygusuz, *Tijdschrift Rechtsdocumentatie en -informatie*, 1997, 92 (vertaling: *Information & Documentation juridiques*, 1997, 79) (niet-discriminatie vreemdelingen inzake sociale zekerheid).
- “Het vreemdelingencontentieux: noch burgerlijk, noch strafrechtelijk”, noot onder E.H.R.M., 5 oktober 2000, Maaouia / Frankrijk, *Jaarboek Mensenrechten*, 2000–2001, 206–214.

c. Chronicle “Human Rights”

- “De zaak Buchholz en het recht op behandeling van een zaak binnen een redelijke termijn”, *Rechtskundig Weekblad*, 1981–82, 53–54.
- “Verbod van publiciteit in een vrij beroep”, *Rechtskundig Weekblad*, 1981–82, 1245.

- “Homoseksualiteit en het recht op eerbiediging van het privé-leven (zaak Dudgeon t/ Verenigd Koninkrijk)”, *Rechtskundig Weekblad*, 1981–82, 1579–1581.
- “De onpartijdigheid van de voorzitter van het Hof van Assisen”, *Rechtskundig Weekblad*, 1981–82, 1699–1701.
- “Het “closed shop”-systeem en de vrijheid van vakvereniging (zaak Young, James & Webster)”, *Rechtskundig Weekblad*, 1981–82, 1701–1703.
- “De internering van geesteszieken”, *Rechtskundig Weekblad*, 1981–82, 1908–1911.
- “Lijfstraffen op school (zaak Campbell en Cosans)”, *Rechtskundig Weekblad*, 1982–83, 53–56.
- “De vindingsrijkheid van het Oostenrijkse “Oberster Gerichtshof” (zaak Adolf)”, *Rechtskundig Weekblad*, 1982–83, 55–58.
- “De economische delicten en de duur van het strafproces (arrest Eckle)”, *Rechtskundig Weekblad*, 1982–83, 1019–1020.
- “De terbeschikkingstelling van de regering van recidivisten en gewoontemisdadigers (arrest Van Droogenbroeck)”, *Rechtskundig Weekblad*, 1982–83, 1072–1077.
- “De zaak Jaspers: geen “onbillijk proces”“, *Rechtskundig Weekblad*, 1982–83, 1948–1950.
- “Onteigeningen en stedenbouwkundige voorschriften”, *Rechtskundig Weekblad*, 1982–83, 2025–2031.
- “De zaak Piersack en de onpartijdigheid van de rechter”, *Rechtskundig Weekblad*, 1982–83, 2295–2296.
- “De afschaffing van de doodstraf”, *Rechtskundig Weekblad*, 1982–83, 2425.
- “Het honorarium van de advocaat in een procedure in verband met de rechten van de mens”, *Rechtskundig Weekblad*, 1982–83, 2644–2645.
- “De “redelijke termijn” in strafzaken: arresten Foti e.a. en Corigliano”, *Rechtskundig Weekblad*, 1982–83, 2837–2838.
- “Een nieuwe tuchtzaak voor het Europees Hof”, *Rechtskundig Weekblad*, 1983–84, 119–120.
- “Censuur op de correspondentie van gedetineerden”, *Rechtskundig Weekblad*, 1983–84, 197–199.
- “Het verval van de strafvordering en het vermoeden van onschuld”, *Rechtskundig Weekblad*, 1983–84, 404–405.
- “De kosteloze bijstand van een advocaat in een cassatieprocedure”, *Rechtskundig Weekblad*, 1983–84, 532–534.
- “De overbelasting van een administratief rechtscollege en de duur van de rechtspleging”, *Rechtskundig Weekblad*, 1983–84, 819–821.
- “Vergoeding voor advocaten-stagiairs: geen hulp uit Straatsburg...”, *Rechtskundig Weekblad*, 1983–84, 2637–2640.

- “Openbaarheid en cassatieprocedure”, *Rechtskundig Weekblad*, 1983–84, 2717–2719.
- “De administratieve sanctie en het recht van verdediging in strafzaken”, *Rechtskundig Weekblad*, 1984–85, 419–422.
- “De voorlopige hechtenis van militairen in Nederland”, *Rechtskundig Weekblad*, 1984–85, 1101–1107.
- “Gedetineerden, tuchtprocedures in de gevangenis en juridische bijstand”, *Rechtskundig Weekblad*, 1984–85, 1171–1174.
- “Het afluisteren van telefoongesprekken en het registreren van uitgaande en binnenkomende oproepen”, *Rechtskundig Weekblad*, 1984–85, 1735–1739.
- “De onderzoeksrechter als vonnisrechter in de correctionele rechtbank”, *Rechtskundig Weekblad*, 1984–85, 2418–2423.
- “Vrijheid van meningsuiting in een vrij beroep”, *Rechtskundig Weekblad*, 1985–86, 131–134.
- “Het Hof van Straatsburg als wetgever in strafzaken”, *Rechtskundig Weekblad*, 1985–86, 265–267.
- “Immigratiebeleid, gezinsleven en discriminatieverbod”, *Rechtskundig Weekblad*, 1985–86, 1650–1656.
- Bespreking van E.H.R.M., 26 augustus 1997, Balmer-Schafroth, *Rechtskundig Weekblad*, 1998–99, 509–510 (recht van omwonenden om een bezwaar i.v.m. een kerncentrale in te dienen).
- Bespreking van E.H.R.M., 2 september 1997, Spuri e.a./Italië, *Rechtskundig Weekblad*, 1998–99, 513–514 (toepasselijkheid van het recht op een eerlijk proces op geschillen inzake het statuut van ambtenaren).
- Bespreking van E.H.R.M., 9 juni 1998, Teixeira de Castro, *Rechtskundig Weekblad*, 2000–01, 281–282 (recht op een eerlijk proces en politionele uitlokking van een misdrijf).
- Bespreking van E.H.R.M., 23 september 1998, Malige, *Rechtskundig Weekblad*, 2000–01, 676 (recht op toegang tot rechter na intrekking rijbewijs).
- Bespreking van E.H.R.M., 25 oktober 1998, Aït-Mouhoub, *Rechtskundig Weekblad*, 2000–01, 678–679 (consignatie door burgerlijke partij).
- Bespreking van E.H.R.M., 18 februari 1999, Waite en Kennedy, en Beer en Regan, *Rechtskundig Weekblad*, 2000–01, 1035–1036 (jurisdictionele immuniteit van internationale instellingen).
- Bespreking van E.H.R.M., 28 oktober 1999, Zielinski en Pradal, en Gonzalez en anderen, *Rechtskundig Weekblad*, 2001–02, 1005–1006 (inmenging van de wetgever in hangende gedingen).
- Bespreking van E.H.R.M., 8 december 1999, Pellegrin, *Rechtskundig Weekblad*, 2001–02, 1114–1116 (toepasselijkheid van het recht op een eerlijk proces op geschillen m.b.t. de rechten van personen in overheidsdienst).
- Bespreking van E.H.R.M., 1 februari 2000, Mazurek, *Rechtskundig Weekblad*, 2002–03, 232–233 (erfrechtelijke discriminatie van natuurlijke kinderen).

- Bespreking van E.H.R.M., 22 juni 2000, Coëme, *Rechtskundig Weekblad*, 2002–03, 395–397 (eerlijke behandeling van een strafzaak ten laste van een oud-minister).
- Bespreking van E.H.R.M., 29 maart 2001, D.N. / Zwitserland, *Rechtskundig Weekblad*, 2002–03, 997–998 (onpartijdigheid van een rechter-rapporteur).
- Bespreking van E.H.R.M., 12 juli 2001, Ferrazzini / Italië, *Rechtskundig Weekblad*, 2002–03, 1518–1519 (niet-toepasselijkheid van de waarborgen van een eerlijk proces op fiscale procedures).
- Bespreking van E.H.R.M., 11 juli 2002, Göç / Turkije, *Rechtskundig Weekblad*, 2003–04, 1196–1197 (openbaarheid van de terechtzitting en het antwoord op de conclusie van het openbaar ministerie).
- Bespreking van E.H.R.M., 26 juli 2002, Meftah / Frankrijk, *Rechtskundig Weekblad*, 2003–04, 1197–1198 (pleitmonopolie van de advocaten bij het Hof van Cassatie en antwoord op de conclusie van het openbaar ministerie).
- Bespreking van E.H.R.M., 6 mei 2003, Kleyn / Nederland, *Rechtskundig Weekblad*, 2004–05, 354–355 (cumulatie van adviserende en rechtsprekende functies door de Raad van State).
- Bespreking van E.H.R.M., 16 december 2003, Cooper / Verenigd Koninkrijk en Grieves / Verenigd Koninkrijk, *Rechtskundig Weekblad*, 2004–05, 1237–1238 (onafhankelijkheid van militaire rechtscolleges).
- Bespreking van E.H.R.M., 12 februari 2004, Perez / Frankrijk, *Rechtskundig Weekblad*, 2005–06, 156–157 (burgerlijkepartijstelling).
- Bespreking van E.H.R.M., 22 juni 2004, Broniowski / Polen, *Rechtskundig Weekblad*, 2005–06, 1154–1156 (uitvoering van een pilootarrest van het Europees Hof).
- Bespreking van E.H.R.M., 17 december 2004, Cumpănă en Mazăre / Roemenië, *Rechtskundig Weekblad*, 2006–07, 116–118 (veroordeling van journalisten wegens eerroof en belediging).
- Bespreking van E.H.R.M., 13 januari 2005, Capeau / België, *Rechtskundig Weekblad*, 2006–07, 697–698 (vermoeden van onschuld en vergoeding voor onwerkzame voorlopige hechtenis).
- Bespreking van E.H.R.M., 2 juni 2005, Claes e.a. / België, *Rechtskundig Weekblad*, 2007–08, 250–251 (strafprocedure tegen oud-ministers).
- Bespreking van E.H.R.M., 2 juni 2005, Cottin / België, *Rechtskundig Weekblad*, 2007–08, 1088–1089 (tegenspraak bij deskundigenonderzoek in strafzaken).
- Bespreking van E.H.R.M., 19 oktober 2005, Roche / Verenigd Koninkrijk, *Rechtskundig Weekblad*, 2007–08, 1091–1093 (immunitet overheid ten aanzien van bepaalde aansprakelijkheidsvorderingen).
- Bespreking van E.H.R.M., 12 april 2006, Stec / Verenigd Koninkrijk, *Rechtskundig Weekblad*, 2008–09, 1061–1063 (gelijke behandeling van mannen en vrouwen inzake pensioenleeftijd).
- Bespreking van E.H.R.M., 23 november 2006, Jussila / Finland, *Rechtskundig Weekblad*, 2009–10, 123–124 (beroep tegen fiscale boete).

3. NATIONAL REPORTS (FRALEX) FOR THE EU FUNDAMENTAL RIGHTS AGENCY (2008–2010)

- & Ben HEYLEN, Evelien VANDEVEN and Jogchum VRIELINK, *Legal Study on Homophobia and Discrimination on Grounds of Sexual Orientation, Report on Belgium*, March 2008.
- & Frank VERBRUGGEN, Ken VAN HOOGENBEMT and Tim VAN HOOGENBEMT, *Thematic Study on Child Trafficking – Belgium*, September 2008 (<http://fra.europa.eu/fraWebsite/attachments/Child-trafficking-09-country-be.pdf>) (access 30.8.19).
- *Thematic Legal Study on National Human Rights Institutions and Human Rights Organisations – Belgium*, October 2008.
- & Pierre SCHMITT, *Thematic Legal Study on Assessment of Data Protection Measures and Relevant Institutions – Belgium*, March 2009.
- & Pierre SCHMITT, *Thematic Legal Study on Impact of the Race Equality Directive – Belgium*, May 2009.
- & Michael MERRIGAN and Pierre SCHMITT, *Thematic Legal Study on Assessment of Access to Justice in Civil Cases in Belgium*, December 2009 (<http://fra.europa.eu/fraWebsite/attachments/access-to-justice-2011-country-BE.pdf>) (access 30.8.19).
- & Katrien HANOULLE and Frank VERBRUGGEN, *Thematic Legal Study on Mental Health and Fundamental Rights – Belgium*, December 2009 (http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/2138-mental-health-study-2009-BE.pdf) (access 30.8.19).
- & Jogchum VRIELINK, *Legal Study on Homophobia and Discrimination on Grounds of Sexual Orientation and Gender Identity – Belgium*, update, April 2010 (http://fra.europa.eu/fraWebsite/attachments/LGBT-2010_thematic-study_BE.pdf) (access 30.8.19).

4. OTHER ACADEMIC REPORTS

- *The Impact of Article 6, §1, of the European Convention on Human Rights on the proceedings before the Belgian Council of State*, report for the Conference of the Association of the Councils of State and Supreme Administrative Jurisdictions of the European Union, 2000 (<http://193.191.217.21/colloquia/2000/belgium.pdf>) (access 30.8.19).
- “The main features of judicial control of administrative action in the light of the case-law of the European Court on Human Rights”, *The possibility and scope of the judicial control of administrative decisions. First Conference of the Presidents of Supreme Administrative Courts in Europe*, Strasbourg, 7–8 October 2002, 15–26; translation: “Les principales caractéristiques du contrôle juridictionnel des décisions administratives à la lumière de la jurisprudence de la Cour européenne des droits de l’homme”, *La possibilité et*

la portée d'un contrôle juridictionnel des décisions administratives. Première Conférence des Présidents des Juridictions Administratives Suprêmes en Europe, Strasbourg, 7–8 octobre 2002, 15–27.

- & Jogchum VRIELINK, Stephan PARMENTIER and the LERU WORKING GROUP ON HUMAN RIGHTS, *Academic Freedom as a Fundamental Right*, League of European Research Universities (LERU) Advice Paper, No. 6, December 2010 (<https://www.leru.org/files/Academic-Freedom-as-a-Fundamental-Right-Full-paper.pdf>) (access 30.8.19).

5. ANNOTATED CODES OF LAW

- & André MAST (+) and Alfons VANDER STICHELE (+), *Wetboek Publiek Recht*, losbladige en geannoteerde uitg., Mechelen (11 boekdelen).
- & Ann EYLENBOSCH, *Wetboek Milieurecht*, losbladige en geannoteerde uitg., Mechelen (8 boekdelen).

6. MASTER THESIS AND PHD THESIS

- *Ex Parte Communications Between Persons Outside an Administrative Agency and Persons Within the Agency*, LL.M. thesis, Northwestern University School of Law, Chicago, U.S.A., 1978.
- “*Geschillen over burgerlijke rechten en verplichtingen.*” *Het toepassingsgebied van de artikelen 6, lid 1, van het Europees Verdrag over de rechten van de mens en 14, lid 1, van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten*, doctoraatsthesis, K.U. Leuven, 1987.

7. OTHER

- & André MIROIR: *Vrijheid van meningsuiting – Bibliografie van Belgische rechtsleer*, Interuniversitair Centrum voor Staatsrecht, 1977.
- & André BRUYNEEL: *English translation/summary of the most important Belgian legal provisions in the field of banking and securities regulation*, 1980.
- & Stefaan RAES, Véronique WORTELAERS and Joost VERLINDEN: *Gerechtigd privaatrecht*, Leuven, 1991, 1ste uitg., 300 pp.; 1994, 2de uitg., 309 pp.; 1995, 3de uitg., 333 pp.
- “*Le droit à un procès équitable*”, in *La transformation de la “Prokuratura” en instance compatible avec les principes démocratiques de la justice et la Convention européenne des droits de l’homme*, doc. Conseil de l’Europe THEMIS2 CR(97)1, 1997, 39 pp.
- & Wouter VANDENHOLE: *De gevolgen binnen de Belgische rechtsorde, op strafrechtelijk gebied, van arresten van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens waarbij een schending wordt vastgesteld*, Preadvies Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België en Nederland, 1998, 40 pp.

- “Recente ontwikkelingen van rechten van de mens”, *Verslagboek 7de VRG-Alumnidag*, (Leuven), 2000, 177–184.
- “Right to life, right to die ...and human rights”, World Conference of the World Federation of Right to Die Societies, Brussels, September 2002, 7 pp.
- “Conflits d’attribution entre les juridictions de l’ordre judiciaire et les juridictions de l’ordre administratif”, *Le Potentiel* (Kinshasa), 16 February 2007.

8. BOOK REVIEWS

- H.J. van EIKEMA HOMMES, Encyclopedie der rechtswetenschap. Methode der encyclopedie en Hoofdlijnen van de geschiedenis der rechts- en staatsfilosofie (Zwolle, 1975), in *Tijdschrift voor Privaatrecht*, 1977, 381–383.
- A.M. BOS, De voorgeschiedenis van de grondrechten. Van Magna Charta tot Déclaration des droits de l’homme et du citoyen (Deventer, 1976), in *Rechtskundig Weekblad*, 1977–78, 142–143.
- S. ERCMAN, European Environmental Law. Legal and Economic Appraisal (Bern, 1977), in *Tijdschrift voor Bestuurswetenschappen en Publiekrecht*, 1979, 359.
- E.A. ALKEMA, Studies over Europese grondrechten. De invloed van de Europese Conventie op het Nederlandse recht (Deventer, 1978), in *Sociaal-Economische Wetgeving*, 1979, 542–543.
- Procesrecht vandaag, M. STORME (ed.), Bibliotheek van gerechtelijk recht, VII (Antwerpen, 1980), in *Rechtskundig Weekblad*, 1980–81, 2085–2086.
- J. LAENENS, De bevoegdheidsovereenkomsten naar Belgisch recht, Bibliotheek van gerechtelijk recht, X (Antwerpen, 1981), in *Sociaal-Economische Wetgeving*, 1983, 278–279.
- J. KROPHOLLER, Europäisches Zivilprozessrecht: Kommentar zum EuGVÜ, Schriftenreihe Recht der internationalen Wirtschaft, Bd. 22 (Heidelberg, 1983), in *Sociaal-Economische Wetgeving*, 1983, 592.
- J.J.M. van der VEN, Mensenrechten in rechtsvergelijking. Een onderzoek binnen het raam van de Internationale Arbeidsorganisatie, Geschriften van de Nederlandse Vereniging voor Rechtsvergelijking, no. 35 (Deventer, 1984), in *Rechtskundig Weekblad*, 1984–85, 2716–2717.
- Tucht recht en Fair Play (Nederlandse Vereniging voor Procesrecht, ed.) (Zwolle, 1984), in *Rechtskundig Weekblad*, 1984–85, 3003–3004.
- Les sciences humaines et les droits de l’homme (R. BRUYER, ed.) (Brussels, 1984), in *Rechtskundig Weekblad*, 1984–85, 3004.
- P. PEETERS, Minderjarigen en hun recht op vrijheid en op toegang tot de rechter, Werken en Studies Interuniv. Centrum voor Staatsrecht (Antwerpen, 1984), in *Tijdschrift voor Privaatrecht*, 1985, 1020–1023.

- J. DE MEYER, Toepassing van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens in België, en E.A. ALKEMA, Toepassing van de Europese Conventie voor de rechten van de mens in Nederland, Preadviezen voor de Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België en Nederland (Zwolle, 1985), in *Rechtskundig Weekblad*, 1985–86, 1452.
- J.A. WINTER, De Europese Gemeenschap, ontwikkelingssamenwerking en de rechten van de mens. Enige beschouwingen rond de Derde Conventie van Lomé (Zwolle, 1985), in *Rechtskundig Weekblad*, 1986–87, 1245–1246.
- J.C.G. van AGGELEN, Le rôle des organisations internationales dans la protection du droit à la vie (Brussels, 1986), in *Rechtskundig Weekblad*, 1987–88, 269.
- Rechten van de Mens in mondiaal en Europees perspectief, *Ars Aequi Libri – Rechten van de Mens*, vol. 1 (Nijmegen, 1986, 3de uitg.), in *Rechtskundig Weekblad*, 1987–88, 269–270.
- G.P. KLEIJN en M. KROES, Mensenrechten in de Nederlandse rechtspraak (Zwolle, 1986) in *Tijdschrift voor Bestuurswetenschappen en Publiekrecht*, 1988, 168.
- P. LAMBERT, La Convention européenne des droits de l’homme dans la jurisprudence belge (Brussels, 1987), in *Tijdschrift voor Privaatrecht*, 1988, 1063–1064.
- J. VAN DEN BROECK, De rechten van de mens omstreeks 1789 in de Oostenrijkse Nederlanden Antwerpen, 1986), in *Tijdschrift voor Privaatrecht*, 1988, 1067–1069.
- B.W.N. de WAARD, Beginselen van behoorlijke rechtspleging, met name in het administratief procesrecht (Zwolle, 1987), in *Tijdschrift voor Bestuurswetenschappen en Publiekrecht*, 1989, 135.
- A.F.M. BRENNINKMEIJER, De toegang tot de rechter. Een onderzoek naar de betekenis van onafhankelijke rechtspraak in een democratische rechtsstaat (Zwolle, 1987), in *Tijdschrift voor Bestuurswetenschappen en Publiekrecht*, 1989, 201–202.
- L. GOFFIN, Convention européenne des droits de l’homme, in *Formulaire analytique de procédure*, Fascicules A-K-1 en A-K-2, losbl. (Paris, 1988), in *Rechtskundig Weekblad*, 1989–90, 29.
- R. ERGEC, Les droits de l’homme à l’épreuve des circonstances exceptionnelles. Etude sur l’article 15 de la Convention européenne des droits de l’homme, *Coll. dr. int.*, vol. 19 (Brussels, 1987), in *Rechtskundig Weekblad*, 1989–90, 270–271.
- M.C. BURKENS, Algemene leerstukken van grondrechten naar Nederlands constitutioneel recht, *Handboeken staats- en bestuursrecht*, II (Zwolle, 1989), in *Tijdschrift voor Bestuurswetenschappen en Publiekrecht*, 1990, 533–534.
- M. BOES, Administratieve sancties en art. 6 EVRM in België, en A.W.M. BIJLOOS, Administratieve boeten en art. 6 EVRM in Nederland,

Preadviezen voor de Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België en Nederland (Zwolle, 1989), in *Rechtskundig Weekblad*, 1990–91, 1416–1417.

- Lelio Basso International Foundation for the Rights and Liberation of Peoples (ed.), Theory and practice of liberation at the end of the XXth century (Brussels, 1988), *Rechtskundig Weekblad*, 1990–91, 1417.
- G.J.M. VAN WISSEN, Grondrechten, Studiepockets staats- en bestuursrecht, no. 12 (Zwolle, 1989), *Tijdschrift voor Bestuurswetenschappen en Publiekrecht*, 1991, 496.

9. REPORTS AND OPINIONS IN COURTS AND FOR PUBLIC AUTHORITIES

a. Published reports as auditor in the Council of State

- Verslag voor R.v.St., 5 juni 1986, Janssens, nr. 26.611, *Tijdschrift voor Aannemingsrecht*, 1991, 229–234 (inrichting van ontwerp-gewestplannen en gewestplannen).
- Verslag voor R.v.St., 12 juni 1986, Koninklijke Federatie der Zelfstandige Landmeters-Experts, nr. 26.640, *Rechtskundig Weekblad*, 1986–87, 653–664 (bindende kracht omzendbrief).
- Verslag voor R.v.St., 13 oktober 1987, Kamer van de Raadgevende Ingenieurs van België, nr. 28.581, *Tijdschrift voor Aannemingsrecht*, 1988, 341–353 (reglement van beroepsplichten architecten).
- Verslag voor R.v.St., 26 april 1990, Vancoillie, nr. 34.816, *Rechtskundig Weekblad*, 1990–91, 1056–1060 (benoeming hoofdgriffier).
- Verslag en advies voor R.v.St., 31 oktober 1991, De Moor, nr. 38.014, *Rechtskundig Weekblad*, 1991–92, 638–650 (mogelijkheid van beroep tegen handeling van Orde van advocaten).

b. Opinions for Parliament

- & Arne VANDAELE, advies over de herziening van titel II van de Grondwet, om nieuwe bepalingen in te voegen die de bescherming van de rechten van het kind op morele, lichamelijke, geestelijke en seksuele integriteit verzekeren, *Parl. St.*, Senaat, 1999–2000, no. 2–21/4, pp. 59–69.
- Advies over de herziening van titel II van de Grondwet, om een nieuw artikel in te voegen betreffende het recht op gelijkheid van vrouwen en mannen, *Parl. St.*, Senaat, 2000–01, no. 2–465/4, pp. 19–43.
- & Wouter VANDENHOLE, advies over een wetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek van strafvordering, wat de herziening van de veroordeling in strafzaken betreft, en tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek, wat de

- herroeping van het gewijsde betreft, *Parl. St.*, Kamer, 2001–02, no. 50–1083/8, pp. 6–20 en 92–93.
- Advies over de invoeging van een artikel in de Grondwet, met het oog op de afschaffing van de doodstraf, *Parl. St.*, Kamer, 2003–04, no. 51–226/6, pp. 33–40.
  - & Fiona ANG, adviezen over de herziening van artikel 22*bis* van de Grondwet, teneinde een lid toe te voegen betreffende de bescherming van aanvullende rechten van het kind, *Parl. St.*, Senaat, 2004–05, no. 3–265/3, pp. 33–44, 55–58, 59–61, en 70–72 (voetnoten).
- c. Opinions for the “European Commission for Democracy through Law” (“Venice Commission”)**
- & Stephan GASS, *Expert opinion on the Law of Ukraine No. 2453-VI on the Judiciary and the Status of Judges*, 2010 (DGHL(2010)18) ([www.venice.coe.int/files/DGHL\(2010\)018-e.doc](http://www.venice.coe.int/files/DGHL(2010)018-e.doc)) (access 30.8.19).
  - & Stephan GASS, *Expert opinion on the draft Law of Ukraine amending the Law on the Judiciary and the Status of Judges*, 2011 (DGHL(2011)14).